

Розділ 4. Облік, аудит та оподаткування

УДК 657(221+633):005(043.3)

ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Шепелюк В. А.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри національної економіки та фінансів, Університет «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
тел.: (044)-455-57-07, e-mail.: verashepeliuk@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6270-5936, DOI :<https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-51-56>*

THE ORDER OF FORMATION OF INFORMATION ON CORPORATE RIGHTS IN THE FINANCIAL STATEMENTS OF THE COMPANY

Shepeluk V.

*Ph.D. in economics, associate professor, associate professor of the department of national economics and finance, "KROK" University, Kyiv, st. Tabirna, 30-32, 03113, Ukraine
tel.: (044)-455-57-07, e-mail.: verashepeliuk@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6270-5936, DOI :<https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-51-56>*

Анотація. Важливим засобом для урегулювання господарських конфліктів, які нерідко виникають в усіх сферах суспільно-економічного життя, є інформація. Її значення суттєво зростає в умовах фінансово-економічної нестабільності, динамізму вітчизняного суспільства. Інформаційне забезпечення процесів управління як на мікро-, так і на макрорівнях великою мірою формується завдяки фінансовій звітності, яка є загальнодоступним джерелом даних про діяльність господарюючих суб'єктів. На основі її аналізу користувачі отримують відомості про результати минулих господарських операцій підприємства, його поточний фінансово-майновий стан й перспективи продовження діяльності у майбутньому. Ретельне вивчення фінансової звітності дає змогу зробити висновки про ефективність розміщення й концентрацію капіталу у певній сфері економічних відносин на договірних умовах, оцінювати потенціал зростання віддачі від його подальшого використання у господарському обігу. Це впливає на прийняття рішень з орієнтацією на досягнення стратегічних цілей. У статті досліджено питання економіко-правової сутності корпоративних прав. Визначено трактування поняття корпоративного права в законодавстві України. Надана класифікація корпоративних прав за об'єктом відображення в бухгалтерському обліку. Надана класифікація дозволить різним користувачам однаково розуміти зміст управлінську інформацію щодо корпоративних прав. Розглянути особливості відображенні корпоративних прав в бухгалтерському обліку. У статті проаналізовано роль фінансової звітності як джерела інформації господарської діяльності підприємства. Проаналізовані основні дефініції фінансової звітності. В роботі здійснено дослідження питань формування інформації щодо корпоративних прав у звітності підприємства. Проведено аналіз вимог акціонерів до фінансової звітності. Встановлено проблему задоволення інформаційних потреб акціонерів, на основі чого визначено склад необхідної інформації та можливість її формування за допомогою бухгалтерського обліку. Запропоновано підхід до формування інформації щодо корпоративних прав акціонерів у фінансової звітності підприємства.

Ключові слова: бухгалтерський облік, корпоративні права, облік корпоративних прав, підприємство, фінансова звітність, фінансова інформація, удосконалення фінансової звітності.

Формул: 0, рис.: 1, табл.: 1, бібл.: 5

Annotation. Information is an important tool for resolving economic conflicts, which often arise in all spheres of social and economic life. Its significance grows significantly in the conditions of financial-economic instability, dynamism of the domestic society. Information provision of management processes at both micro and macro levels is largely due to financial reporting, which is a publicly available source of data on the activities of business entities. On the basis of its analysis, users receive information about the results of past business operations of the enterprise, its current financial-property status and prospects for continuing operations in the future. A thorough study of financial statements allows us to draw conclusions about the effectiveness of placement and concentration of capital in a certain area of economic relations on contractual terms, to assess the potential for growth of the return on its further use in economic circulation. It affects decision-making with the focus on achieving strategic goals. The article investigates the

issues of economic and legal essence of corporate rights. The interpretation of the concept of corporate law in the legislation of Ukraine is defined. The classification of corporate rights on the object of reflection in accounting is provided. The classification will allow different people to equally understand the content of management information regarding corporate rights. Consider the features of the reflection of corporate rights in accounting. The article analyzes the role of financial statements as a source of information of economic activity of the enterprise. The main definitions of financial statements are analyzed. The study of the formation of information on corporate rights in the reporting of the enterprise. The analysis of the requirements of the shareholders and to the financial statements. The problem of meeting the information needs of shareholders is established, on the basis of which the composition of the necessary information and the possibility of its formation with the help of accounting is determined. The approach to the formation of information on the corporate rights of shareholders in the financial statements of the enterprise

Key words: *accounting, corporate rights, accounting of corporate rights, enterprise, financial reporting, financial information, improvement of financial reporting.*

Formulas: 0; fig.: 1, tabl.: 1, bibl.: 5

Постанова проблеми. Для нормального функціонування будь-якої ланки управління необхідно, щоб учасники могли оперативно та обґрунтовано приймати управлінські рішення, правильність та своєчасність яких ґрунтується на використанні інформації, що детально характеризує стан діяльності підприємства. В ефективна діяльність корпоративних утворень залежить від двох процесів – корпоративного управління, що направлено на захист корпоративних прав учасників товариства і бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження питання бухгалтерського обліку здійснили такі вчені як Ф. Ф. Бутинець, А. Василенко, Г. Кім, А. М. Кузьмінський, М. Б. Кулинич, В. С. Лень, О. В. Лишиленко, І. Д. Лазаришина, В. С. Рудницький, В. В. Сопко та інші.

Питанням організації та удосконалення системи складання та подання фінансової звітності підприємства присвячували свої дослідження такі провідні науковці, як: Г. П. Голубнича, Ф. Ф. Бутинець, С. П. Івахненко, О. Р. Кіляр, В. С. Лень, В. М. Костюченко, С. О. Левицька, Н. М. Ткаченко, Ю. А. Верига, Б. І. Валуєв. Але питання організації складання та подання фінансової звітності щодо корпоративних прав потребують більш глибокого дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є вивчення законодавчого регулювання, щодо сутності корпоративних прав та поняття фінансової звітності, а також розробка зведеної

класифікації корпоративних прав та відображення інформації щодо корпоративних прав у фінансової звітності підприємства. Це дозволить різним користувачам однаково розуміти зміст господарських операцій, а також підвищить відповідальність суб'єктів господарювання при підготовці звітної інформації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття корпоративного права визначає частина перша статті 167 Господарського кодексу України [1], а саме: «Корпоративні права – це права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами.»

Трактування поняття корпоративних прав знайшло своє відображення у Податковому кодексі України [2], де передбачається, що корпоративні права – права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами.

Відповідно до ст. 2 п. 8 Закону України «Про акціонерні товариства» розглядаються корпоративні права як сукупність майнових і немайнових прав акціонера (власника акцій товариства), які впливають із права власності на акції, що включають право на участь в управлінні акціонерним товариством, отримання дивідендів і активів акціонерного товариства у випадку його ліквідації відповідно до закону, а також інші права й повноваження, передбачені законом чи статутними документами [3].

Цивільний кодекс України застосовує не поняття «корпоративне право», а такі поняття як: «право участі у Товаристві», «частка в статутному капіталі» і не існує єдиної статті, яка розкривала б зміст «корпоративного права» як це передбачено у Господарському кодексі України.

Отже, слід зазначити, що поняття корпоративного права в бухгалтерському обліку було відсутнє і зустрічалося лише в юридичній літературі. Нормативні визначення корпоративних прав містяться у Законі «Про акціонерні товариства», Господарському кодексі України і Податковому кодексі України.

Корпоративні права характеризуються з різноманітних точок зору і охоплюють широкий спектр господарської діяльності підприємства з метою інформування учасників та управління акціонерним товариством. Щодо немайнових корпоративних прав, то вони спрямовані на належну організацію і функціонування органів товариства. Також, доцільно відмітити, що в бухгалтерському обліку знайдуть відображення лише майнові корпоративні права виражені у формі акцій, дивідендів та часток учасників у зареєстрованому акціонерному капіталі акціонерного товариства, а немайнові права стосуються безпосередньо участі в управлінні суб'єктом господарювання.

Разом з тим, в сучасних умовах господарювання наявність класифікаційних ознак щодо видів корпоративних прав з метою подальшого відображення на рахунках бухгалтерського обліку тісно пов'язана з виконанням

системою бухгалтерського обліку своїх функцій.

Для прийняття управлінських рішень, а також для відображення господарських операцій корпоративні права за об'єктом відображення в бухгалтерському обліку необхідно класифікувати за наступним напрямом: право на дивіденди; право на придбання та викуп акцій; право на частку при розподілі коштів товариства при його ліквідації; право на виплату вартості майна при виході учасника).

Надана класифікація корпоративних прав призведе до правильної та достовірної методики їх облікового відображення, зокрема аналітичних розрізів бухгалтерського обліку корпоративних прав учасників акціонерного товариства.

Чинним законодавством чітко регламентовано, що корпоративні права включаються до рахунку 14 «Довгострокові фінансові інвестиції».

Для внутрішнього користування суб'єктів господарювання необхідно вдосконалити аналітичний облік до цього рахунку. Отже, в облікову практику підприємств рекомендовано ввести аналітичний рахунок 144 «Корпоративні права». На цьому аналітичному рахунку буде відображатися по дебету виникнення корпоративних прав, а по кредиту їх припинення. Аналітичний облік ведеться за видами корпоративних прав: 144.1 «Право на дивіденди»; 144.2 «Право на придбання та викуп акцій»; 144.3 «Право на частку при розподілі коштів товариства при його ліквідації»; 144.4 «Право на виплату вартості майна при виході учасника».

Разом з тим, необхідно розглянути порядок відображення корпоративних прав у вигляді акцій, облигацій та дивідендів в облікових регістрах та фінансовій звітності. Оскільки фінансова звітність повинна містити інформацію про форми вираження корпоративних відносин та прав.

Поняття фінансової звітності підприємства розглядається у Законі України «Про бухгалтерський облік та

фінансову звітність в Україні» та Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», згідно з яким фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [4].

Згідно МСБО 1 фінансова звітність – це така звітність, яка має на меті задовольнити потреби користувачів, які не можуть вимагати від суб'єкта господарювання скласти звітність згідно з їхніми інформаційними потребами [5].

Порядок внесення даних до облікових регістрів та фінансової звітності залежить від форми ведення бухгалтерського обліку, яка застосовується на підприємстві. Розглянемо детальніше, де відображаються корпоративні права (рис.1).

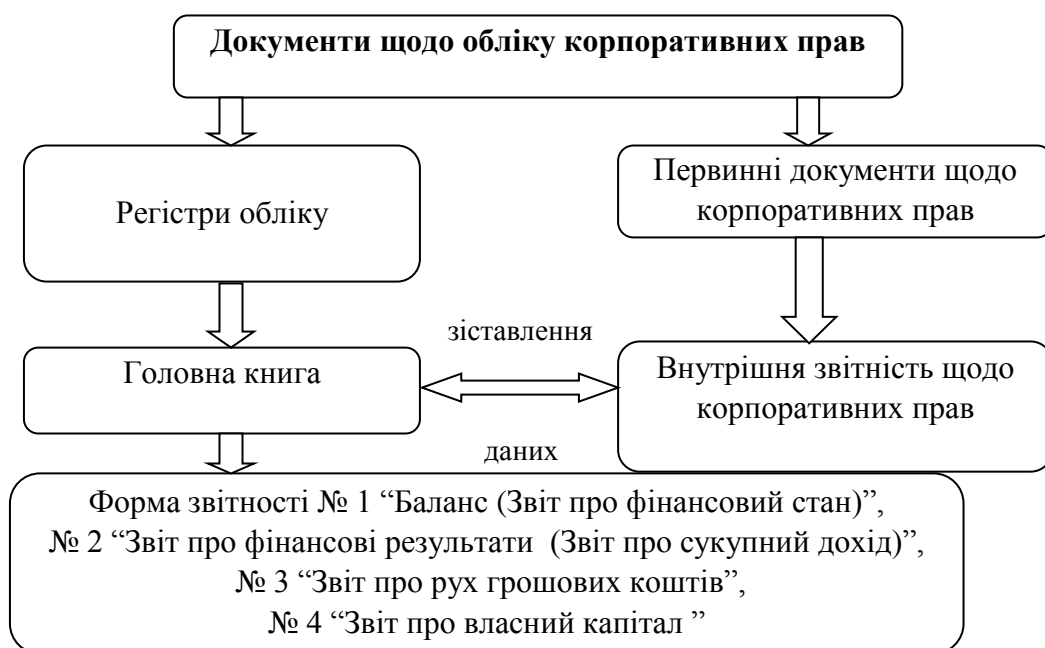

Рис. 1. Порядок відображення корпоративних прав при журнальній формі обліку

Джерело: складено автором

Виявлено, що інформація щодо корпоративних прав учасників суб'єкта господарювання за звітний період відображається у Журналах обліку № 1, 2, 3 та 4, Головній книзі, оборотно-сальдовій відомості й на кінцевому етапі у звітності, зокрема у формах № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупні доходи)», № 3 «Звіт про рух грошових коштів» і № 4 «Звіт про власний капітал», порядок складання яких встановлюється відповідними нормативними документами. Оскільки що ПАТ складають звітність згідно МСФЗ зміни відбуваються не в самих формах, а в додатках, тому

необхідно користуватися поняттям умовні активи згідно МСФЗ 37.

У фінансовій звітності корпоративні права відображають у формі акцій, дивідендів та інших, зокрема у формах 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупні доходи)», 3 «Звіт про рух грошових коштів», 4 «Звіт про власний капітал». Пропонуємо внести зміни у форму 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» до розділу 1 виділивши додаткової статті до цієї форми під назвою «Корпоративні активи» які будуть відображатися на рахунку 144 (табл. 1).

**Пропозиція щодо внесення змін до форми 1 Баланс
 (Звіт про фінансовий стан)**

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005	12	10
Основні засоби	1010	12082	9971
первісна вартість	1011	36746	36753
знос	1012	24664	26782
Інвестиційна нерухомість	1015	888	834
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
<i>Корпоративні активи</i>	<i>1031</i>	2109	2109
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	15091	12924

Вважаємо, що дана пропозиція забезпечить прозорість інформації, що дозволить оперативно прийняти ефективне управлінське рішення у майбутньому. Крім того наближають його норми у сфері ведення обліку до вимог міжнародних стандартів (зокрема в контексті подання звітності) й певним чином спрощують роботу бухгалтерської служби акціонерного товариства.

Висновки. Учасники корпоративних відносин зацікавлені в прозорості інформації, сформованої за єдиними принципами. На основі звітності, підготовленої за єдиними нормами, інвестори визначатимуть надійність і прибутковість компанії, вишукувати альтернативні варіанти вкладання фінансових ресурсів незалежно від галузевої належності і характеру діяльності.

За результатами дослідження встановлено, що інтеграційні процеси в

економіці супроводжуються формуванням корпоративних структур, ускладненням їх управління, що впливає на внутрішньо-корпоративну систему бухгалтерського обліку. Зокрема, виявлено відсутність відображення корпоративних прав у звітності суб'єкта господарювання, що унеможлиблює прийняття ефективних управлінських рішень, тому необхідно Звіт про фінансовий стан внести додаткову статтю щодо інформації корпоративних прав учасників суб'єкта господарювання, що підвищить прозорість інформації у звітності.

Література:

1. Господарський кодекс України : редакція від 07.02.2019, підстава - 2473-VIII. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. одатковий кодекс України : редакція від 01.07.2019, підстава - 2628-VIII. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

3. Про акціонерні товариства : Закон України від 18.01.2013 № 514-VI. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/>

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73. URL : <https://zakon.help/law/73/>.

5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» від 01.01.2012. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_013.

References:

1. The Commercial Code of Ukraine: the wording of 07.02.2019, the basis - 2473-VIII. Available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

2. Tax Code of Ukraine: the wording of 01.07.2019, basis - 2628-VIII. Available at : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2013). The Law of Ukraine “About joint-stock companies”. Available at : <http://zakon.rada.gov.ua>.

4. National Accounting Standard (Standard) 1 "General Requirements for Financial Statements" dated February 7, 2013, №73. Available at : <https://zakon.help/law/73/>.

5. International Accounting Standard 1 "Presentation of Financial Statements" dated 01.01.2012. Available at : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_013.

Стаття надійшла до редакції 18.02.2019 р.